

УДК 338.48

Л. І. Коржилов,
аспірант кафедри туризму, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, м. Харків

ТУРИЗМ В УКРАЇНІ. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ВИДИ

L. I. Korzhylov,
postgraduate student of tourism department, Simon Kuznets Kharkiv national university of economy, Kharkiv

TOURISM IN UKRAINE. CLASSIFICATION AND TYPES

В статті розглянуто роль туризму, як соціально-економічного феномену та визначені причини виникнення нових видів туризму. Проаналізовано класифікації видів туризму за думкою деяких вітчизняних вчених. Запропоновано оптимальну авторську класифікацію з запровадженням нових класифікаційних ознак та обґрунтовано доцільність їх використання. Проаналізовані найбільш розвинуті види туризму у кожному регіоні України та сформовано матрицю за класифікаційною ознакою (мета подорожі). Виділені 3 групи регіонів України які об'єднуються розбудовою подібних або схожих видів туризму.

The article discusses the role of tourism as a socio-economic phenomenon and identifies the reasons for the emergence of new types of tourism. The classifications of tourism types according to some Ukrainian scientists have been analyzed. The optimal classification with the introduction of new classification criteria has been proposed. The most developed forms of tourism in every region of Ukraine have formed in the matrix of classification basis (purpose of travel) and analyzed. Three groups of regions of Ukraine which combine the development of these or similar types of tourism have been selected.

Ключові слова: види туризму, рекреаційний туризм, класифікація, класифікаційні ознаки, регіон.

Key words: types of tourism, recreational tourism, classification, classification criteria, region.

Постановка проблеми. Реалії сьогодення вимагають якомога швидкої адаптації та гнучкості до сучасних тенденцій. Туризм, як соціально-економічне явище не є винятком, а навпаки інтенсивно реалізує новітні технології, формує соціальні орієнтири та забезпечує економічний ефект. У зв'язку з цим в туризмі виникають нові напрями та види. Це вимагає подальшого поширення класифікації видів туризму. В контексті розвитку туристичної галузі України актуальним є аналіз видів туризму які притаманні усім регіонам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема визначення та класифікації різноманітних видів туризму знайшла вивчення у наукових працях В.Ф. Кифяка, М.П. Мальської, О.В. Музиченко-Козловської, В.І. Цибуха та ін.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз існуючих класифікацій видів туризму та їх удосконалення, а також аналіз видів туризму які поширені та притаманні регіонам України.

Виклад основного матеріалу. Розвиток певних видів туризму залежить в будь якому регіоні від географічних, соціальних та економічних чинників. Становлення та поширення нових видів туризму також забезпечуються глобалізаційними процесами та науково-технічним прогресом. Адже інтернаціоналізація економік та запровадження новітніх наукових технологій сприяє виникненню та розвитку абсолютно нових напрямків в туризмі.

У вітчизняній науці представлена велика кількість класифікацій видів туризму за різними ознаками. Звичайно, що можна віддавати перевагу кожній з них, але будемо намагатись визначити найбільш оптимальну.

У Законі України "Про туризм" [1] наведено наступну класифікацію видів туризму:

- дитячий; молодіжний; сімейний; для осіб похилого віку; для інвалідів; культурно-пізнавальний; лікувально-оздоровчий; спортивний; релігійний; екологічний (зелений); сільський; підводний; гірський; пригородницький; мисливський; автомобільний; самодіяльний.

Звісно що ця класифікація не розкриває усіх видів та напрямів туризму. Більш того види туризму змішані за різними класифікаційними ознаками, наприклад: мета поїздки, спосіб пересування, вікова група та ін.

Класифікувати види туризму можна за різними ознаками, до найважливіших з яких належать: місце туризму, часові, територіальні характеристики, індивідуальні запити та фінансові можливості клієнтів.

В.Ф. Кифяк стверджує, що всі види туризму за метою поїздки тісно переплітаються між собою і виділити їх у чистому виді не завжди можливо. Наприклад, діловий туризм може поєднуватись з екскурсійним або спортивним, етнічний - з релігійним, екскурсійний - з рекреаційним і т.д. [2, с. 37-39].

У класифікації запропонованій авторами М.П. Мальською, В.В. Худо та В.І. Цибухом виділені різноманітні форми та види туризму і виявлено їх залежність від низки чинників.

В основі запропонованої класифікації Музиченко-Козловської лежить мета подорожі, мотиви, які викликають інтерес до певного виду туризму та туристичні ресурси, що використовуються при певних видах туризму. Як і кожен продукт на ринку, туристичні послуги повинні орієнтуватися на споживання. Розуміння мотивів потенційного туриста є визначальним при плануванні, формуванні і організуванні [4, с. 24-25].

Сформуємо найбільш оптимальну на думку автора класифікаційну таблицю видів туризму.

Таблиця 1.
Класифікація видів туризму за різними ознаками

1. Географічний принцип	1.1. Внутрішній
	1.2. Міжнародний
2. Напрямок туристичного потоку	2.1. В'їзний
	2.2. Виїзний

3. Мета поїздки	3.1. Рекреаційний 3.2. Оздоровчий відпочинок 3.3. Пізнавальний відпочинок 3.4. Професійно-діловий туризм 3.5. Науковий (конгресовий) 3.6. Спортивний відпочинок 3.7. Шоп-тури 3.8. Пригоди 3.9. Паломницький 3.10. Ностальгічний 3.11. Екотуризм 3.12. Екзотичний 3.13. Елітарний 3.14. Курортний
4. Джерело фінансування	4.1. Соціальний 4.2. Комерційний
5. Спосіб пересування	5.1. Пішохідний 5.2. Авіаційний 5.3. Морський 5.4. Річковий 5.5. Автотуризм 5.6. Залізничний 5.7. Велосипедний 5.8. Змішаний
6. Засоби розміщення	6.1. Готелі 6.2. Мотелі 6.3. Пансіонати 6.4. Кемпінги 6.5. Намети
7. Кількість учасників	7.1. Індивідуальний 7.2. Сімейний 7.3. Груповий
8. Тривалість перебування	8.1. Короткочасний 8.2. Довготривалий
9. Розташування туристичного місця	9.1. Гірський 9.2. Водний 9.3. Сільський 9.4. Приміський
10. Інтенсивність туристичного потоку	10.1. Постійний 10.2. Сезонний
11. Організаційна форма	11.1. Організований 11.2. Неорганізований
12. Ступень підготовки	12.1. Запланований 12.2. Спонтанний

Розроблено автором на основі [2, с. 37; 3, с. 144-146; 4, с. 24-25]

Пропонується поширити запропоновану таблицю класифікаційною ознакою (за ступенем підготовки). Це є доцільним, адже сучасний ритм життя зростає та транспортні можливості удосконалюються.

Розділимо цю ознаку на запланований та спонтанний туризм. Запланований туризм характеризується заздалегідь організаційним підходом. Це переважно стосується виїзного туризму, адже туристична поїздка за кордон вимагає певної підготовки (нааявність необхідної суми коштів, збір документів, отримання візи, бронювання проживання, транспортних квитків та ін.)

В свою чергу, спонтанний туризм можна розглядати як організацію подорожі без серйозного планування. Такий вид туризму передбачає прийняття рішення про подорож не більше ніж 1 тиждень до самої подорожі. Цей вид туризму реалізується переважно в рамках споживання внутрішнього туристичного продукту. Цей вид туризму стає дуже популярним серед молоді частини населення, адже молодь характеризується більшою мобільністю та вільним часом.

Також до спонтанного туризму можна віднести так звані «гарячі тури», коли турист не завжди може запланувати точну дату подорожі. Він отримує інформацію від туристичного підприємства стосовно найвигіднішої пропозиції туристичного продукту, який майже завжди виражається у курортному туризмі.

На сьогоднішній день необхідним є аналіз найбільш популярних видів туризму в регіонах України за класифікаційною ознакою - мета подорожі. Це дозволяє отримати картину розповсюдження певного виду туризму та сформувати групи за подібними видами.

Таблиця 2.
Матриця видів туризму за кожним регіоном України

Область	Діловий	Зелений	Екологічний	Культурно-пізнавальний	Освітній	Подієвий	Рекреаційний	Релігійний	Спортивний
Вінницька		+		+			+		+
Волинська		+		+					
Дніпропетровська		+		+			+		
Донецька	+								+
Житомирська		+							
Закарпатська		+		+			+		+
Запорізька		+	+	+		+	+		
Івано-Франківська		+	+				+		+
Київська	+			+	+			+	
Кіровоградська				+			+		
Луганська		+		+					
Львівська		+		+	+		+		+

Миколаївська				+			+		
Одеська	+			+			+		+
Полтавська		+		+		+	+		
Рівненська		+	+				+		+
Сумська							+		
Тернопільська		+	+	+			+		
Харківська		+		+	+				
Херсонська		+	+				+		+
Хмельницька		+		+			+		
Черкаська				+		+	+	+	
Чернігівська		+		+		+		+	
Чернівецька		+					+		
Σ	3	17	5	17	3	4	17	3	9

Виходячи з проведеного аналізу, можна виділити 3 типу регіонів за різноманіттям видів туризму.

1) До першої групи регіонів відносяться: Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Чернігівська, Чернівецька.

Як ми бачимо, західним регіонам України властива гомогенність у наявних туристичних ресурсів та видах туризму які переважно культивуються. Це перш за все зелений та рекреаційний туризм. Ці види туризму забезпечують повноцінний відпочинок туристу, покращує фізичний та моральний стан.

2) Другу групу регіонів складають: Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Харківська, Черкаська. Слід зазначити, що ці регіони представлені широким спектром напрямків туризму. Цієї групі властиві різні види туризму, починаючи від ділового, зеленого, закінчуючи релігійним. Але не можна виявити конкретний вид туризму, який переважає та об'єднує ці регіони.

3) Останню групу регіонів представляють області в яких туризм не має широкого різноманіття. До таких областей віднесемо: Донецьку, Луганську, Кіровоградську, Сумську.

Важливо підкреслити, що аналіз видів туризму за регіонами не визначає ступінь успішності або занепаду галузі. Він визначає види туризму які поширені за регіонами. На рис.1 визначені відсоткові показники розподілу видів туризму по регіонах України.

Визначення особливостей та групування видів туризму по регіонах України за метою подорожі сприяє визначенню державного напрямку розвитку як для окремих регіонів так і для держави взагалі.

Державна політика, яка буде враховувати як регіональні особливості і проблеми так і цілі національної стратегії розвитку безперечно буде забезпечувати підвищення конкурентоспроможності українського туристичного продукту.

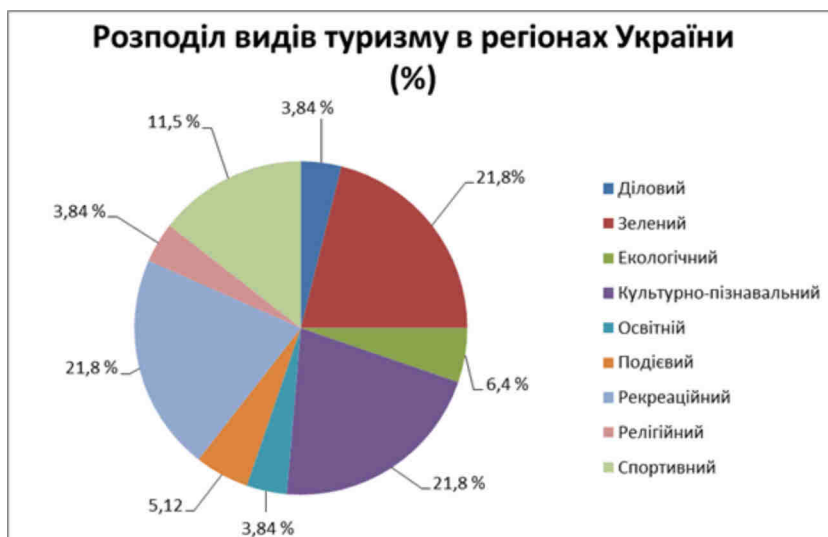

Рис. 1. Розподіл видів туризму в регіонах України

З рисунку можна заключити що найбільш поширеними видами туризму є зелений, рекреаційний, культурно-пізнавальний. Важливо підкреслити внутрішній перспективний характер споживання туристичного продукту за даними видами. Дані види здатні створити альтернативу як для імпортного туристичного продукту так і для внутрішнього. Позитивні результати будуть залежати від зваженої державної політики, в основі якої буде лежати співпраця з національними туристичними підприємствами, зміцнення матеріально-технічної бази туристичних ресурсів та якісне просування національного туристичного продукту.

Висновки з проведеного дослідження. Відокремлення областей України в окремі туристичні видові зони(групи) дозволяє більш гнучко підходити до розвитку та просування туристичного продукту як на національному так і міжнародному рівнях. Більш того, групування видів туризму є підґрунтям для оптимізації використання туристичних ресурсів та спрощує державний підхід до розвитку туристичної галузі спираючись на можливості та особливості туристичного ринку кожного регіону.

Література.

1. Закон України "Про туризм" від 05.09.95 р. // Відомості Верховної Ради. - 1995. - №31.
2. Кияк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні - Чернівці: Книги-XXI, 2003. - 300 с.
3. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 272 с.
4. Музиченко-Козловська О.В. Економічне оцінювання туристичної привабливості території: Монографія. - Львів: Новий Світ-2000, 2012. - 176 с.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), The Law of Ukraine "Pro turyzm", *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, vol. 31.
2. Kyfiak, V.F. (2003), *Orhanizatsiia turystychnoi diialnosti v Ukraini*, Chernivtsi: Knyhy-XXI, Ukraine, p.300.
3. Malska M.P. Khudo, V.V. and Tsybukh V.I. (2004), *Osnovy turystychnoho biznesu: navchalnyi posibnyk*, Tsentr navchalnoi literatury, Kyiv, Ukraine, p.272.
4. Muzychenko-Kozlovskaya, O.V. (2012), *Ekonomichne otsiniuvannya turystychnoi pryvablyvosti terytorii*, Novyi Svit-2000, Lviv, Ukraine, p.176.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"